

20 maart 1961

U 3429/61 - C 46 - P1/PS9.

PA 10020/17

Land: Groot-Brittannië.

Onderwerp: De Britse politiek ten opzichte van Europa.

Referenties:

Datum van
waarneming: Medio maart 1961.

Bron: Betrouwbaar.

Informant: Een conservatief lid van het Lagerhuis.

Opmerkingen:

Verzonden aan: de Minister van Buitenlandse Zaken.

GEHEIM

Aan Zijne Excellentie Prof. Dr. J.E. de QUAY
Minister-President

Plein 1813 no. 4

's-GRAVENHAGE.

GEHEIM

Groot-Brittannië

DE BRITSE POLITIEK TEN OPZICHTE VAN EUROPA

De voorstellen van HEATH in de Minister-raad van de W.E.U. werden gedaan zonder voorkennis van het kabinet, met name ook zonder dat MAUDLING tevoren op de hoogte was. Zij zijn vermoedelijk tot stand gekomen in overleg tussen de premier en HEATH. In werkelijkheid zijn HEATH' voorstellen niet veel meer dan een samenvatting van wat eerder werd verklaard of tenminste aangeduid. Vandaar dat HEATH en MACMILLAN altijd kunnen zeggen, dat zij niet op essentiële punten verder gegaan zijn dan wat al bij vroegere gelegenheden was gezegd.

Het voornaamste deel van de voorstellen was waarschijnlijk niet het inderdaad creëren van een basis voor onderhandelingen tussen Engeland en de Zes. Het was vooral een tactische "move", ter voorbereiding van MACMILLANs reis naar de Verenigde Staten, en ook om op de conferentie van het Commonwealth iets te kunnen presenteren. Dat laatste had zijn enerzijds om aan de hand van een, in ieder geval in de vorm, nieuw Brits voorstel de reacties van de Commonwealth-premiers vast te stellen, anderzijds om het verwijt te ontgaan, dat Engeland in het huidige stadium een te passieve houding aanneemt.

De voorstellen van HEATH zijn op zichzelf niet belangrijk. Zij zijn namelijk zo geclausuleerd en beperkt, dat ze moeilijk als nieuwe basis van gesprek kunnen worden aanvaard. Ze zijn wel van betekenis als indicatie van het feit dat het Britse standpunt verandering heeft ondergaan en nog steeds ondergaat. In het kabinet verschuift het beeld langzamerhand ten gunste van het standpunt, dat Engeland substantiële concessies zal moeten doen, wil het de aansluiting met Europa niet missen. Zelfs MAUDLING is daarvan nu overtuigd. Maar in de hoog-

ste regionen, met name ook bij de premier zelf, ontbreekt tot dusverre het inzicht in het essentieel-politieke karakter van wat zich op het continent bezig is te voltrekken - en omdat dat inzicht ontbreekt, zoekt men naar remedies die ontoersikend zijn, namelijk remedies in de handels- en economische sfeer. Het merkwaardige is dat op zichzelf de benoeming van HEATH, plus de verlegging van de verantwoordelijkheid voor het Europa-beleid naar het Foreign Office, zou doen vermoeden, dat nu ook een politieke aanpak zou worden geprobeerd. Dat is niet gebeurd, op grond van het hierboven gesignaleerde gebrek aan inzicht in de Europese verhoudingen en op grond van het daarop gebaseerde gevoel dat het betalen van een politieke prijs voor het verkrijgen van toegang tot het Europa van de Zes niet nodig is.

Vergeleken met een half jaar geleden zijn de mogelijkheden voor een regering die dat wil groter geworden om een duidelijke politiek van toenadering tot het continent te voeren. In de conservatieve parlementsfractie zijn de verhouding^{en} niet wezenlijk veranderd. Er is een kleine actieve minderheid vóór een radicalere aanpak, een kleine actieve minderheid daartegen, en een grote middengroep die bereid is ieder beleid dat de regering wenst te voeren te steunen. De fractie oefent derhalve geen invloed van enige betekenis uit, maar is zeker ook als remmende factor te verwaarlozen.

In de industrie maakt men zich over de politieke implicaties van de Europese problematiek weinig zorgen. Wel begint men zich zorgen te maken over de consequenties voor handel en economie, wanneer Engeland en het continent verder uit elkaar zouden groeien. Men is daarom in beginsel voor een beleid, dat nauwere aansluiting bij Europa zoekt. Als voor die aansluiting con-

cessies nodig zijn, dan zou men liever zien, dat dit politieke concessies zijn dan economische. De situatie is niet zo dat sterke groepen in handel en industrie van de regering eisen, dat zij toetreedt tot de gemeenschappelijke markt. Het is wel zo, dat de industrie als geheel in ieder geval geen remmende factor vormt, en dat een groot deel van de industrie een positieve benadering wenst, mits die maar voordelen en geen nadelen voor de industrie impliceert.

Ook in het milieu van de landbouworganisaties is er een minder starre houding dan een halfjaar of een jaar geleden. Weliswaar blijft men waarschuwen tegen een zonder meer toetreden tot de verdragen van Rome, maar men ziet in beginsel geen bezwaar tegen een beleid van toenadering en het openen van onderhandelingen, mits maar de specifieke belangen van de landbouw niet in het gedrang komen.

Samenfassend: indien de regering tot een politieke beslissing kon komen over wat zij wil en welke concessies zij bereid is te doen, zou zij bij de thans in het parlement en in handel, industrie en landbouw heersende stemming een dergelijk beleid zonder al te veel moeite of tegenstand ook kunnen verwerkelijken.

Het is niet te verwachten dat de voorstellen van HEATH het laatste woord van de Britse regering zijn op het gebied van de toenadering tot Europa. Er is een proces aan de gang in de publieke opinie, in de beroepsorganisaties en in de regering zelf, waarbij men langzaam de noodzaak van bewuste toenadering inziet, met aanvaarding van de daarvoor nodige concessies. Het eindpunt van dat proces is nog niet in zicht. De enige man, die het bewust zou kunnen veranellen is de premier, maar bij hem bestaan nu juist de eerder aangeduide beperkingen.

Waarschijnlijk zal de Amerikaanse houding tegenover deze problemen, zoals die wel zal blijken tijdens het bezoek van de premier aan KENNEDY in april, belangrijke invloed hebben op de evoluering van de Britse houding.

Medio maart 1961.